

ذک الکتاب لا یریب

معارف القرآن

شیخ التفسیر الحدیث محمد امجد الدین صاحب کاندھلوی
حضرت مولانا الحافظ
شیخ الحدیث جامعہ اشرفیہ لاہور

ترجمہ تحقیق اکاۃ معارفہ عارفانہ
حضرت شاہ عبدالقادر شاہ ولی اللہ دہلوی قدس سرہ

ملکت بنہ الحرمین

فہرست مضامین معارف القرآن ^(تکمیلہ)

جلد ہفتم

نصف اخیر

مشتل برپارہ ۲۳ - ۲۴ - ۲۵ - ۲۶ - ۲۷

از سورۃ ص - زمر - مومن - حم سجدہ - شوریٰ - زخرف - دخان - جاثیہ - احقاف
محمدؐ - فتح - حجرات - ق - ذاریات - طور - نجم - قمر - رحمن
واقعہ - حدید

نمبر شمار	مضمون	صفحہ
	تفسیر سورۃ ص	۱
۱	آغاز تکملہ معارف القرآن بہ بسم اللہ الخ شیخ الحدیث مہاجر مدنی رحمۃ اللہ علیہ	۱
۲	آغاز سورت از بیان حقانیت و وعید و تنبیہ بر غرور و انکار متکبرین و کفار	۳
۳	تنبیہ و توبیخ بر انکار رسالت سید المرسلین صلی اللہ علیہ وسلم و مقابلہ رب العالمین	۷
۴	تلقین صبر و تسلی بنی کریم صلی اللہ علیہ وسلم بذکر قصہ حضرت داؤد علیہ السلام	۱۱
۵	قصہ داؤد علیہ السلام	۱۴
۶	واقعہ داؤد علیہ السلام کے متعلق بعض غیر مستند اور بے اصل روایات - العیاذ باللہ	۱۵
۷	آیات مذکورہ میں حضرت داؤد علیہ السلام کی صفات کمال	۱۹
۸	تفسیر آیات مشتملہ بر قصہ داؤد علیہ السلام	۲۱

نمبر شمار

مضمون

صفحہ

۹	خلیفہ اور بادشاہ میں فرق	۲۶
۱۰	بیان حکمت تخلیق کائنات و اثبات حشر و ذکر عظمت خداوندی	۲۸
۱۱	قصہ حضرت سلیمان علیہ السلام و بیان اثبات الی اللہ مع حکومت و سلطنت و جملہ الغایت و نبویہ	۳۰
۱۲	تفصیل ابتلا رسلیمان علیہ السلام	۳۲
۱۳	سلیمان علیہ السلام کے ابتلا کی حقیقت	۳۶
۱۴	حضرت سلیمان علیہ السلام کی دعا ربِّ هَبْ لِي الْخَ	۳۹
۱۵	فائدہ	۴۱
۱۶	قصہ سوم حضرت یوب علیہ السلام و مناجات بہ بارگاہ رب العالمین	۴۲
۱۷	تحقیق ابتلا ر یوب علیہ السلام	۴۶
۱۸	تذکرہ اخلاص و فضائل ابراہیم و اسحاق و یعقوب و دیگر انبیاء کرام علیہم السلام	۴۹
۱۹	بعد از ذکر احوال سعادہ تذکرہ مجرمین و اشقیاء	۵۳
۲۰	اعلان توحید و رسالت و تنخلف از آخرت	۵۸
۲۱	اختتام تفسیر سورت ص	

تفسیر سورة الزمر

۵۸

۲۲	اثبات حقانیت کتاب الہی و توحید خداوندی و ابطال شرک	۶۱
۲۳	شان بے نیازی پروردگار عالم و پسندیدگی ایمان و غضب بر کفر و نافرمانی	۶۵
۲۴	فراموشی و غفلت از رب منعم در حالت نعمت و اضطراب و انابت در مصیبت	۶۶
۲۵	مع مؤمنین مطیعین و بیان مراتب عالیہ برائے اہل تقویٰ در دنیا و عقبی	۶۹
۲۶	نذمت و وعید بر شقاوت مجرمین و فلاح کامرانی مؤمنین	۷۲
۲۷	بیان الشراح قلوب اہل ایمان و آثار خشیت و تقویٰ کہ از ذکر الہی و تلاوت قرآن است	۷۷
۲۸	تمثیل حق و باطل و فرق در میان عبد مؤمن و مطیع و بندہ مشرک و عاصی	۸۱
۲۹	اختتام پارہ ۲۳	۸۳

آغاز پارہ ۲۴ فَمَنْ أَظْلَمُ

۸۴

۸۵	 تنبیہ و تہدید بر تکذیب حق و صداقت و بیان حسرت و ملال مکذبین	۳۰
۸۷	 بیان قدرت خداوندی و عدم استطاعت بر مدافعت عذاب	۳۱
۹۰	 بیان قدرت خداوندی و اثبات حشر و تنبیہ بر شناعیت مشرکین	۳۲
۹۲	 توفی کی ایک قسم "منام" یعنی نیند اور دوسری قسم موت ہے	۳۳
۹۴	 تسلی برائے نبی کریمؐ بضمن تلقین دعا و بیجاگی عالم پیش قدرت رب کبریا	۳۴
۹۸	 بیان ترتیب عفو و نجات بر قبول اسلام و ہلاکت و حسرت برائے مجربان رب انام	۳۵
۱۰۱	 دنیا کے انسانوں کو رحمت و عافیت اور نجات و مغفرت کی قرآنی دعوت	۳۶
۱۰۳	 انابت الی اللہ کا مفہوم	۳۷
۱۰۴	 رحمت خداوندی سے مایوسی جرم عظیم ہے	۳۸
۱۰۷	 اعلان بے لاریت از شرک و تنبیہ و وعید بحبط اعمال و خسران انجام بر نافرمانی رب العالمین	۳۹
۱۰۹	 نفخ صور کی تفصیل	۴۰
۱۱۰	 نفخ صور پر مدہوشی سے مستثنیٰ کون لوگ ہوں گے	۴۱
۱۱۲	 بیان انجام حقارت و تذلیل کفار و مجرمین و انعام و اکرام اہل ایمان و مطیعین	۴۲
۱۱۶	 دوزخ اور جنت کے دروازے اور ان میں داخل ہونے والوں کی کیفیات	۴۳
۱۱۷	 جنت کے دروازے اعمال کی مناسبت سے متعین ہوں گے	۴۴
۱۱۸	 اختتام سورۃ زمر	۴۵

تفسیر سورۃ مؤمن

۱۱۸

۱۲۱	 بیان عظمت خداوندی و تہدید بر مقابلہ و مجادلہ مغرورین و متکبرین	۴۶
۱۲۳	 اللہ کی آیات میں جدل و خصومت و ہلاکت کا سامان	۴۷

۱۲۳	 ملائکہ حاملین عرش کی اہل ایمان کے لیے دعا	۴۸
۱۲۷	 بعضے از احوال کفار بعد دخول نار و بیان دلائل قدرت پروردگار	۴۹
۱۳۰	 دعا کی روح اخلاص اور توجہ الی اللہ ہے	۵۰
"	 رَفِیْعُ الدَّرَجَاتِ کی تفسیر	۵۱
۱۳۱	 یوم التلاق قیامت کا نام ہے	۵۲
۱۳۲	 تنبیہ و وعید برائے ظالمین از کرب و اضطراب روز قیامت مع تذکرہ قصہ موسیٰ علیہ السلام	۵۳
۱۳۹	 قصہ مرد مؤمن از آل فرعون و نصیحت و ارشاد و دعوت ایمان برائے فرعون و ارکان سلطنت الخ	۵۴
۱۴۳	 آل فرعون کے مرد مؤمن کا ناصحانہ خطاب اور اس کے خصوصی نکات	۵۵
۱۴۶	 آل فرعون کے مرد مؤمن کے ایمان و اخلاص سے صدیق اکبرؐ کا جذبہ ایمان بڑھ کر تھا	۵۶
۱۴۷	 یوم التناد کی تفسیر	۵۷
۱۵۲	 بے شرمی و بے باکی فرعون و ارشاد و نصیحت مرد مؤمن بعد تکذیب و تردید و مقابلہ بار رسول خدا	۵۸
۱۵۵	 مرد مؤمن کا دوسرا ناصحانہ خطاب - دنیا کی بے ثباتی اور جزا اعمال کا محیار	۵۹
۱۵۸	 بعد از ذکر عذاب دنیوی - بیان عذاب برزخ و آخرت و خواری فرعونیاں	۶۰
۱۵۹	 عالم برزخ اور وہاں کے عذاب	۶۱
۱۶۱	 عذاب قبر کی وحی قبل از ہجرت مکہ مکرمہ میں نازل ہوئی یا مدینہ منورہ میں	۶۲
۱۶۲	 پیغام بشارت بنصرت خداوندی و تلقین صبر و استقامت و بیان ذلت و ناکامی اہل جدال و خصومت	۶۳
۱۶۷	 نصرت خداوندی کی صورتیں	۶۴
"	 اِنَّا لَنَنْصُرُکَ سَلٰتٍ پر ایک سوال اور اس کے دو جواب	۶۵
"	 پہلا جواب	۶۶
"	 دوسرا جواب	۶۷
۱۶۹	 دعا کی حکمت اور اس کی قبولیت اور عدم قبولیت کا راز	۶۸
۱۷۳	 بیان الغامات خداوندی و ذکر دلائل قدرت و اسباب معرفت	۶۹
۱۷۷	 حیرت و استعجاب بر جہل مجادلین و کمذہبن و وعید از عذاب آخرت	۷۰
۱۷۹	 تکذیب کتاب اور تکذیب رسول ہر ایک مستقلاً سبب عذاب ہے	۷۱
"	 عذاب حمیم و حمیم کی ترتیب اور حضرت تھانویؒ کی تحقیق انیق	۷۲
۱۸۱	 ذکر الغامات و توحید رب العالمین و تہدید منکرین و مشرکین	۷۳

صفحہ	مضامین	نمبر شمار
۱۸۳	بحث ایمان بآس و ایمان یأس	۷۴
۱۸۳	تفسیر سورۃ حۃ سجدة	
۱۸۶	حقانیت قرآن کریم و رسالت سید المرسلینؐ و انجام مکذبین و منکرین و اجر و ثواب مؤمنین	۷۵
۱۸۸	قبول حق و ہدایت سے محرومی کے اسباب	۷۶
۱۹۲	استعجاب و توبیخ بر کفر خالق کائنات و تہدید بذکر انجام مجرمین	۷۷
۱۹۵	تخلیق کائنات اور ارض و سما کی تربیت و مدت	۷۸
۱۹۷	عاد و ثمود کی تاریخ اہل عرب کے لیے عظیم درس عبرت	۷۹
۲۰۲	تفصیل عذاب آخرت و ذلت و ناکامی منکرین و انعامات مطیعین	۸۰
۲۰۴	استقامت کا مفہوم اور اس پر مرتب ہونے والے ثمرات	۸۱
۸۲	پہلا ثمرہ	۸۲
۸۳	دوسرا ثمرہ	۸۳
۸۴	تیسرا ثمرہ	۸۴
۸۵	چوتھا ثمرہ	۸۵
۸۶	پانچواں ثمرہ	۸۶
۸۷	چھٹا ثمرہ	۸۷
۸۸	ساتواں انعام و ثمرہ	۸۸
۸۹	نزول ملائکہ اور مواقع نزول	۸۹
۹۰	جنت میں تفاوت درجات کے باوجود باہمی تماسد نہ ہوگا	۹۰
۹۱	فضیلت دعوت الی اللہ و بیان صبر و استقامت و حلم و درگزر در راہ حق	۹۱
۹۲	دعوت الی اللہ کے آداب اور صبر و تحمل کے بہترین ثمرات	۹۲
۹۳	أَحْسَنُ قَوْلًا کی تحقیق	۹۳
۹۴	بیان دلائل قدرت و تنبیہ و تہدید برائے ملحدین در آیات و احکام خداوندی	۹۴
۹۵	الحاد فی الدین اور تحریف	۹۵

صفحہ	مضمون	نمبر شمار
۲۶۷	بیان اوصاف اہل ایمان و تقویٰ و حسن اخلاق و معاشرت	۱۱۴
۲۶۹	علم و درگزر و صبر و عفو انسانی کمالات میں عظیم ترین کمال ہے	۱۱۵
۲۷۲	قباحت و محرومی و ذلت کفار روز قیامت الخ	۱۱۶
۲۷۵	اثبات رسالت بنی کریم صلی اللہ علیہ وسلم و تحقیق اقسام وحی	۱۱۷
۲۷۶	وحی کا مفہوم	۱۱۸
۲۷۷	حقیقت نبوت اور وحی	۱۱۹
۲۷۸	اقسام وحی کی تحقیق و تفصیل	۱۲۰
۲۸۰	الہام اور اس کی صورتیں	۱۲۱
۲۸۲	الہام انبیار اور الہام اولیاء میں فرق	۱۲۲
۲۸۵	اختتام تفسیر سورۃ شوریٰ	۱۲۳
۲۸۵	تفسیر سورۃ الزخرف	
۲۸۸	بیان عظمت و حقانیت کلام ربانی و وعید و روش مجرمین و ملحدین	۱۲۴
۲۹۲	تقبیح و توبیخ بر عناد و مخالفت مشرکین و انکار از قبول حق	۱۲۵
۲۹۵	بیان استقامت ابراہیم علیہ السلام بر توحید خداوندی و نفرت و برارت از شرک	۱۲۶
۲۹۹	تنبیہ و توبیخ بر غفلت و اعراض از ذکر خداوندی و حسرت و ندامت مجرمین روز قیامت	۱۲۷
۳۰۲	قصہ موسیٰ علیہ السلام برائے تائید مضامین سابقہ و اثبات غلبہ حق بر باطل	۱۲۸
۳۰۵	تردید خصوصیت مشرکین در بارہ توحید و دعوت عیسیٰ بن مریم علیہا السلام	۱۲۹
۳۰۷	تفسیر ذٰلِہٖ لَعَلَّہُمْ یَسْمَعُوْا اور مسئلہ نزول عیسیٰ بن مریم علیہا السلام	۱۳۰
۳۰۸	مرزا کا ایک اشکال مع جواب	۱۳۱
۳۰۹	تنبیہ بر مخالفت از حق و بیان انعام و اکرام مطیعین و ذلت و ناکامی مجرمین	۱۳۲
۳۱۰	اختتام سورۃ الزخرف	۱۳۳

تفسیر

سورة الدخان

۳۲۱

۳۲۲

۳۲۳

۳۲۴

۳۲۵

۳۲۶

۳۲۷

۳۲۸

۳۲۹

۳۳۰

۳۳۱

۱۳۴

۱۳۵

۱۳۶

۱۳۷

۱۳۸

۱۳۹

۱۴۰

۱۴۱

۱۴۲

۱۴۳

تفسیر سورة الباقیہ

۳۳۳

۳۳۵

۳۳۶

۳۳۷

۳۳۸

۳۳۹

۳۴۰

۳۴۱

۱۴۴

۱۴۵

۱۴۶

۱۴۷

۱۴۸

۱۴۹

۱۵۰

صفحہ	مضمون	نمبر شمار
	آغاز پارہ ۲۶۷ ح	
۳۶۳	تفسیر سورۃ الاحقاف	
۳۶۶	دلائل قدرت خداوندی و گمراہی منکرین قیامت و اثبات رسالت نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم	۱۵۱
۳۶۸	آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کی شان رسالت	۱۵۲
۳۷۵	بیان ذہنیت کفار دربارہ قبول ہدایت و انحراف از حق الخ	۱۵۳
۳۷۸	فائدہ	۱۵۴
۳۷۹	مدت حمل و زمانہ رضاعت کے بارے میں مفسرین کی تحقیق	۱۵۵
۳۸۰	فائدہ	۱۵۶
۳۸۳	تسلٰی نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم بر تکذیب کفار و مجرمین	۱۵۷
۳۸۶	مقام احقاف	۱۵۸
۳۸۷	تذکرہ ہلاکت اہم سابقہ برائے عبرت اہل مکہ	۱۵۹
۳۹۰	اطاعت و قبول جماعتی از جنات ببرکت استماع قرآن و آیات بینات الخ	۱۶۰
۳۹۳	جنوں کے ایک گروہ کا قرآن کریم سنا	۱۶۱
۳۹۴	اختتام سورۃ احقاف	۱۶۲
۳۹۴	تفسیر سورۃ محمد (صلی اللہ علیہ وسلم)	
۳۹۷	تنبیہ و تہدید بر کفر و انکار منکرین و بشارت برائے اہل ایمان و مطیعین	۱۶۳
۳۹۸	میدان جہاد میں مسلمانوں کو ثابت قدمی اور قوت کے ساتھ مقابلہ کا حکم	۱۶۴
۴۰۳	معیار نصرت خداوندی و غلبہ مؤمنین و خسران و ہلاکت منکرین	۱۶۵
۴۰۴	فائدہ	۱۶۶
۴۰۶	جزائر و الغامات اہل سعادت و محرومی و بد نصیبی اہل شقاوت	۱۶۷
۴۱۰	آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کے لیے امر بالاعستغفار کی حقیقت	۱۶۸

مضمون

نمبر شمار

صفحہ

۴۱۳	 جذبہ ایمان و اخلاص مومنین و شناخت اعتقاد و عمل منافقین	۱۶۹
۴۱۶	 اقتدار و حکومت ایمان و اخلاص کے بغیر فساد عالم کا باعث ہے	۱۷۰
"	 فائدہ (لفظ تولیٰ کا ترجمہ)	۱۷۱
۴۱۷	 صلہ رحمی کی تاکید اور معاشرہ میں اس کے آثار و برکات	۱۷۲
۴۱۹	 تہدید و تحذیر با ظہار مکروہ و تدابیر منافقین و دشمنان اسلام و مساعین	۱۷۳
۴۲۰	 نفاق کے آثار کا چہرہ اور لب و لہجہ سے نمایاں ہونا	۱۷۴
۴۲۲	 بیان انجام کفر و عناد از اسلام و تلقین صبر و استقامت برائے مومنین الخ	۱۷۵
۴۲۵	 حضرت امام ابو حنیفہ رحمۃ اللہ علیہ کے وجود و برکت کے لیے قرآنی بشارت	۱۷۶
۴۲۶	 اختتام سورہ محمدؐ	۱۷۷

تفسیر سورۃ الفتح

۴۲۶

۴۲۶	 سورۃ الفتح کا مقام نزول	۱۷۸
۴۲۸	 مقاصد سورۃ الفتح	۱۷۹
۴۲۹	 واقعہ حدیبیہ اور فتح مبین	۱۸۰
۴۳۲	 معاہدہ حدیبیہ اسلام کی عزت و سر بلندی اور فتح عظیم	۱۸۱
۴۳۴	 آغاز سورۃ الفتح	۱۸۲
۴۳۵	 پیغام تہنیت برائے سید المرسلینؐ بفتح مبین و اعلان اتکام نعمت الخ	۱۸۳
۴۳۶	 فتح مبین اور الغامات خداوندی	۱۸۴
۴۴۰	 بشارات اہل حدیبیہ بعمار نعماء دنیویہ و اخرویہ	۱۸۵
۴۴۳	 حضرات صحابہؓ کے قلوب میں نزول سکینہ کی بشارت الخ	۱۸۶
۴۴۴	 انعام بعثت رسول اکرمؐ و حق تعظیم و توقیر و عہد اطاعت و فرمانبرداری	۱۸۷
۴۴۵	 رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم کی شہادت	۱۸۸
۴۴۶	 رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم سے بیعت اللہ تعالیٰ سے بیعت ہے	۱۸۹
۴۴۹	 قباہ و شنائع منافقین و متخلفین و بیان حکم معذورین	۱۹۰

نمبر شمار	مضمون	صفحہ
۱۹۱	سفر مدینہ میں شریک نہ ہونے والوں کی آزمائش اور سزا	۲۵۴
۱۹۲	حضرت علی کرم اللہ وجہہ کے زمانہ میں پیش آنے والے مقابلہ کی حقیقت	۲۵۵
۱۹۳	قرآنی پیش گوئی کا مصداق خلفائے ثلاثہ تھے	۲۵۶
۱۹۴	بیعتہ الرضوان وفضائل اہل بیعت مع بشارت النعم خداوندی الخ	۲۶۳
۱۹۵	سبب بیعتہ الرضوان	۲۶۶
۱۹۶	بیعتہ الرضوان میں ایک بیٹے کی اپنے باپ سے سبقت	۲۶۷
۱۹۷	شجرہ مبارکہ جس کے نیچے بیعت الرضوان ہوئی	۲۶۹
۱۹۸	تفسیر رَضِیَ اللہُ عَنْہُ الْمُؤْمِنِیْنَ کی بلاغت و نکتہ	۲۷۰
۱۹۹	خاتمہ سورت بر بشارت غلبہ و ترقی اسلام مع بیان فضائل حضرات صحابہ کرام رضی اللہ عنہم اجمعین	۲۷۲
۲۰۰	تورات و انجیل میں حضرات صحابہ کرامؓ کے ایمان و تقویٰ کی نشانیاں	۲۷۵
۲۰۱	حضرات صحابہؓ کے خصوصی فضائل اور ان کے ایمان و تقویٰ کی قرآنی شہادت	۲۷۷
۲۰۲	نکتہ (سات صفات)	۲۷۷
۲۰۳	نکتہ أَخْرَجَ شَطَاً	۲۷۸
۲۰۴	دوسرا مرتبہ فَأَنْزَلَہُ	۲۷۹
۲۰۵	تیسرا درجہ فَأَسْتَعْظَمَ	۲۸۰
۲۰۶	چوتھا درجہ فَأَسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوْقِہِ	۲۸۰
۲۰۷	وعدہ مغفرت و اجر عظیم از حضرات صحابہ کرام رضی اللہ عنہم اجمعین	۲۸۰
تفسیر سورہٴ حجرات		
۲۰۸	حقوق آداب و عظمت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم و انحصار فلاح و سعادت الخ	۲۸۲
۲۰۹	بارگاہ رسالت میں حضرات صحابہ کرامؓ کی شان ادب و تواضع	۲۸۵
۲۱۰	فائدہ	۲۸۷
۲۱۱	تنبیہ و تہدید پر بے تمیزی و بے حرمتی در بارگاہ رسالت و تلقین آداب تعظیم و اطاعت	۲۸۸
۲۱۲	قبیلہ بنو نمیم کا گستاخانہ طرز اور انکو تنبیہ و نصیحت	۲۹۰

صفحہ	مضمون	نمبر شمار
۴۹۱	اعتبار روایت کا قرآنی ضابطہ	۲۱۳
۴۹۵	ترغیب و تاکید باہمی اخوت و ہمدردی و تنبیہ و تہدید بر تحقیر و تذلیل	۲۱۴
۴۹۷	اہل ایمان کے دو گروہوں کے درمیان قتال کی صورت میں تمام مسلمانوں پر ذمہ داری	۲۱۵
۴۹۹	ایمان کے ساتھ فسق کا عنوان زیب نہیں دیتا	۲۱۶
۵۰۱	تنبیہ و تہدید بر بدگمانی و غیبت و ممانعت از تجسس احوال	۲۱۷
۵۰۲	مدار فضیلت و کرامت ایمان و تقویٰ است نہ نسبت خاندان و قبائل	۲۱۸
۵۰۷	اختتام تفسیر سورۃ الحجرات	۲۱۹
۵۰۸	سورۃ ق	
۵۱۰	بیان عظمت کلام خداوندی و انکار منکرین و تعجب بر حشر و نشر	۲۲۰
۵۱۲	تنبیہ و تہدید کفار قریش بر انکار آخرت و حوالہ تاریخ ہلاکت امم سابقہ	۲۲۱
۵۱۷	کمال قدرت خداوندی از روئے علم و احاطہ باحوال انسانی	۲۲۲
۵۲۳	شدت عذاب خداوندی بر مجرمین و عزت و اکرام مطیعین	۲۲۳
۵۲۶	هَلْ مِنْ مَّزِيدٍ کی تفسیر	۲۲۴
۵۲۷	سورۃ الذاریات	
۵۲۹	اعلان وقوع قیامت و تنبیہ و توبیخ بر تردد و انکار حشر و نشر	۲۲۵
۵۳۰	کلمات قسم کی تشریح	۲۲۶
۵۳۲	انعام و اکرام مطیعین و آثار ایمان و تقویٰ در حیات مؤمنین	۲۲۷
۵۳۳	اہل ایمان و تقویٰ کے خصوصی اوصاف	۲۲۸
۵۳۵	الْمَحْرُور کی تفسیر	۲۲۹

آغاز پارہ ۲۷۷ قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ

۵۳۷

۵۳۸

۵۴۱

۵۴۲

۲۳۰

۲۳۱

۲۳۲

۵۴۶

سورة الطور

۵۴۸

۵۴۹

۵۵۳

۵۵۶

۲۳۳

۲۳۴

۲۳۵

۲۳۶

سورة النجم

۵۶۰

۵۶۲

۵۶۴

۵۷۰

۵۷۴

۵۷۶

۵۷۹

۵۸۳

۲۳۷

۲۳۸

۲۳۹

۲۴۰

۲۴۱

۲۴۲

۲۴۳

صفحہ	مضمون	نمبر شمار
۵۸۲	اختتام سورۃ النجم	۲۴۲
۵۸۵	سورۃ القمر	
۵۸۷	اعلان قرب قیامت مع ذکر دلائل قدرت خداوند جلیل و رسالت نبی کریم و تہدید و تنبیہ بر اعراض منکرین و مجرمین	۲۴۵
۵۸۸	مشاہدہ اور تواتر سے معجزہ شق القمر کا ثبوت	۲۴۶
۵۹۱	مخالفین اسلام کا معجزہ شق القمر پر اعتراض اور اس کا جواب	۲۴۷
۵۹۲	معجزہ رد شمس	۲۴۸
"	معجزہ حبس شمس	۲۴۹
۵۹۶	تاریخ شقاق و بد نصیبی و ہلاکت اہم سابقہ و تصدیق انبیاء و مرسلین	۲۵۰
"	قصہ اول قوم نوح	۲۵۱
۵۹۷	قصہ قوم عاد	۲۵۲
۵۹۸	قصہ قوم ثمود	۲۵۳
۵۹۹	قصہ قوم لوط	۲۵۴
۶۰۱	تنبیہ قریش مکہ بعد از روایات نصیحت و عبرت	۲۵۵
۶۰۳	سورۃ الرحمن	
۶۰۴	انعامات رب جلیل بر انسان بعبادہ و صف بیان و تعلیم قرآن و فیضان نعمات جسمانیہ و روحانیہ	۲۵۶
۶۰۹	انعام خداوندی بصورت وجود انسانی و عطا صفات و کمالات ایمانی	۲۵۷
۶۱۰	نجم و شجر کی تفسیر	۲۵۸
۶۱۱	وضع میزان کا مفہوم	۲۵۹
۶۱۳	عظمت خداوند رب انام مع ذکر احوال قیامت و ذلت و بد حالی مجرمین	۲۶۰
۶۱۸	اعزاز و اکرام اہل ایمان بعبادہ نعمتہا عظام از رب ذوالجلال و الاکرام	۲۶۱

نمبر شمار	مضمون	صفحہ
۲۶۲	قرآن کریم میں تکرار آیات و مضامین کی حکمت	۴۲۰
	سورة الواقعة	۴۲۶
۲۶۳	اخبار وقوع قیامت و تقسیم انسان در گردہ ثلاثہ	۴۲۹
۲۶۴	اہل ایمان و تقویٰ کا ہر دور میں بکثرت ہونا امت محمدیہ پر خصوصی انعام	۴۳۲
۲۶۵	ذلّت و خواری محرمین از ایمان و ہدایت و شدائد روز قیامت و دلائل بعث بعد الموت	۴۳۷
۲۶۶	حقانیت قرآن کریم و اثبات وقوع یوم عظیم	۴۴۲
۲۶۷	موت کے وقت انسانوں کے طبقات	۴۴۵
۲۶۸	اختتام سورت الواقعة	۴۴۶
	سورة الحديد	۴۴۶
۲۶۹	اللہ تعالیٰ کی چند اہم صفات کا ذکر	۴۴۹
۲۷۰	دعوت ایمان بربّ کون و مکان و حکم اطاعت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم ترغیب بذل مال عزیز برائے رضا خداوند جلّ جلالہ	۴۵۲
۲۷۱	احوال آخرت و میدان حشر مع ذکر انعام و اکرام مؤمنین و ذلت و ناکامی منکرین	۴۵۷
۲۷۲	میدان حشر میں منافقین کی مؤمنین سے التجار	۴۵۹
۲۷۳	شکوہ خداوندی از غفلت اہل اسلام و انہماک در لغو دنیا	۴۶۲
۲۷۴	دنوی نعمتوں اور راحتوں کی فراخی طبعاً انسان کو غافل بناتی ہے	۴۶۵
۲۷۵	تمثیل بے ثباتی دنیا و عظمت خداوند خالق کائنات و تعلیم صبر و قناعت و تاکید فکر آخرت	۴۶۷
۲۷۶	بعثت انبیاء علیہم السلام برائے ہدایت عالم و عطار اسباب رشد و فلاح	۴۶۲
۲۷۷	لوہے کی سختی اور اس کے منافع	۴۷۴

صفحہ	مضمون	نمبر شمار
۶۷۶	 اہل کتاب و نصاریٰ کی رہبانیت	۲۷۸
۶۷۷	 اختتام تفسیر پارہ ۲۷۷	۲۷۹